



صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

درخشش ایران در المپیادهای علمی جهانی

(فرصت ها و تهدیدات جریان نخبگی در کشور)

بیانیه کام دوم انقلاب اسلامی (15)

فرآورده های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر در دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: مهدی ناجی

محصول تلاش پهل سال، اکنون برابر چشم ما است: کشور ولتی مستقل، آزاد، مقتدر، باعزت، متدین، پیشرفته در علم، انباشته از تجربه‌ی گران بها، مطمئن و امیدوار، دارای تاثیر اساسی در منطقه و دارای منطق قوی در مسائل جهانی، رکورددار در شتاب پیشرفت‌های علمی، رکورددار در رسیدن به رتبه‌های بالا در دانشها و فناوری‌های مهم از قبیل هسته‌ای و سلول‌های بنیادی و نانو و هواضا و امثال آن، سرآمد در کسترش خدمات اجتماعی، سرآمد در انگیزه‌های جهادی میان جوانان، سرآمد در حمایت جوان کارآمد، بسی و یگانه‌ی های افتخار آمیز دیگر که یکی محصول انقلاب و نتیجه‌ی جهت‌گیری‌های انقلابی و جهادی است.

(بیانیه گام دوم، 1397/11/22، دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله خامنه‌ای)

□ نکات برجسته

- آمار کل دانش آموزان مدال آور در المپیادهای جهانی از سال 1366 تا 1385، 374 نفر بوده است که 279 نفر این تعداد از مدارس استعداد‌های درخشان بوده است. به عبارت دیگر، سهم‌پادی‌ها 75 درصد از جمعیت دانش آموزی مدال آور در المپیادهای جهانی را تشکیل داده‌اند.
- آمار کل دانش آموزان مدال آور در المپیادهای جهانی از سال 1389 تا 1393، 165 نفر بوده است که 105 نفر این تعداد از مدارس استعداد‌های درخشان بوده است. به عبارت دیگر، سهم‌پادی‌ها 64 درصد از جمعیت دانش آموزی مدال آور در المپیادهای جهانی را تشکیل داده‌اند.
- تاکنون 723 مدال جهانی طلا، نقره و برنز توسط دانش آموزان ایرانی کسب شده است.
- در مجموع 183 مدال طلا، 349 نقره، 191 برنز و 25 دیپلم افتخار حاصل حضور 33 ساله ایران، در المپیادهای علمی بوده که یکی از دستاوردهای پرارزش نظام آموزشی پس از انقلاب است.
- مرکز استعداد‌های درخشان، چهار فعالیت ویژه "مدارس سمپاد، طرح ملی شهاب، المپیادهای علمی و جشنواره جوان خوارزمی" را در راستای سیاست‌های نخبگانی آموزش و پرورش انجام می‌دهد.
- قبل از انقلاب: فقط در سه شهر تهران، مشهد و همدان مدارس استعداد درخشان داشتیم.
- در حال حاضر: 670 مدرسه استعداد درخشان و 114 هزار دانش آموز داریم.
- یکی از دستاوردهای جدی علمی پس از انقلاب، المپیادهای علمی و جشنواره جوان خوارزمی است.
- جشنواره جوان خوارزمی، در حوزه پرورش خلاقیت و حل مسائل محلی دانش آموزان فعالیت دارد.
- در جشنواره جوان خوارزمی، هر ساله از بین 8 هزار طرح دانش آموزی، بیش از 30 طرح برتر دانش آموزی معرفی می‌شود.

□ مدال آوری ایران در المپیادها در مقایسه با سه کشور فنلاند، ژاپن و ترکیه^۱

مدالها					تعداد میزبانی	تعداد شرکت	سال پیوستن به المپیاد	نام کشور	نام المپیاد
آمار کلی	دیپلم	برنز	نقره	طلا					
120	58	52	9	1	1985	46	1965	فنلاند	ریاضی
174	5	45	82	42	2003 و آینده 2023	30	1990	ژاپن	
176	14	83	60	19	1993	36	1978	ترکیه	
188	4	43	96	45	-	33	1987	ایران	شیمی
80	15	56	9	-	1988	41	1978	فنلاند	
64	2	19	28	15	2010	16	2003	ژاپن	
90	-	40	37	13	2011	41	1978	ترکیه	
104	1	22	46	35	-	26	1993	ایران	فیزیک
124	75	37	10	2	1992	40	1977	فنلاند	
70	4	17	31	18	آینده 2022	13	2006	ژاپن	
131	31	45	43	12	2001	33	1985	ترکیه	
140	12	35	57	36	2007 و آینده 2023	30	1989	ایران	

مدال آوری ایران در المپیادهای جهانی

- المپیاد جهانی ریاضی

۴۵	مدال طلا
۹۶	مدال نقره
۴۳	مدال برنز
۴	دیپلم افتخار

سال تأسیس	۱۹۵۹ - رومانی
سال پیوستن ایران	۱۹۸۷ - کوبا
تعداد حضور ایران	۳۳ دوره
بهترین رتبه کسب شده	مقام اول در سال ۱۹۹۸
تعداد مدال	۱۸۸

- المپیاد جهانی فیزیک

۳۶	مدال طلا
۵۸	مدال نقره
۳۵	مدال برنز
۱۲	دیپلم افتخار

سال تأسیس	۱۹۶۷ - لهستان
سال پیوستن ایران	۱۹۸۹ - لهستان
تعداد حضور ایران	۳۰ دوره
بهترین رتبه کسب شده	مقام دوم در سال ۱۹۹۹-۲۰۰۲ و ۲۰۰۴
تعداد مدال	۱۴۱

ایران در سال ۲۰۰۷ میزبان سی و هشتمین دوره المپیاد جهانی فیزیک در شهر اصفهان بود.

- المپیاد جهانی کامپیوتر

۲۳	مدال طلا
۵۴	مدال نقره
۲۳	مدال برنز
۱	دیپلم افتخار

سال تأسیس	۱۹۸۹ - بلغارستان
سال پیوستن ایران	۱۹۹۲ - آلمان
تعداد حضور ایران	۲۵ دوره
بهترین رتبه کسب شده	مقام سوم در سال ۲۰۱۴ و ۲۰۱۶
تعداد مدال	۱۰۱

ایران در سال ۲۰۱۷ میزبان بیست و چهارمین دوره المپیاد جهانی کامپیوتر در شهر تهران بود.

1 - منبع: مرکز ملی پرورش استعدادها درخشان.

- المپیاد جهانی شیمی

سال تأسیس	۱۹۶۸ - چکسلواکی
سال پیوستن ایران	۱۹۹۳ - ایتالیا
تعداد حضور ایران	۲۶ دوره
بهترین رتبه کسب شده	مقام اول در سال ۱۹۹۵ و ۱۹۹۶
تعداد مدال	۱۰۴

مدال طلا	۳۵
مدال نقره	۴۶
مدال برنز	۲۲
دیپلم افتخار	۱

- المپیاد جهانی زیست شناسی

سال تأسیس	۱۹۹۰ - چک
سال پیوستن ایران	۱۹۹۹ - سوئد
تعداد حضور ایران	۲۱ دوره
بهترین رتبه کسب شده	مقام چهارم در سال ۲۰۰۹، ۲۰۱۳ و ۲۰۱۸
تعداد مدال	۸۴

مدال طلا	۱۰
مدال نقره	۴۴
مدال برنز	۲۶
دیپلم افتخار	۴

ایران در سال ۲۰۱۸ میزبان بیست و نهمین دوره المپیاد جهانی زیست‌شناسی در شهر تهران بود.

- المپیاد جهانی نجوم

سال تأسیس	۱۹۹۶ - روسیه
سال پیوستن ایران	۲۰۰۳ - سوئد
تعداد حضور ایران	۵ دوره
بهترین رتبه کسب شده	مقام اول در سال ۲۰۰۷
تعداد مدال	۲۸

مدال طلا	۶
مدال نقره	۱۱
مدال برنز	۱۰
دیپلم افتخار	۱

ایران از سال ۲۰۰۷ در مسابقات جهانی نجوم و اخترفیزیک شرکت نمود.

- المپیاد نجوم و اختر فیزیک

سال تأسیس	۲۰۰۷ - تایلند
سال پیوستن ایران	۲۰۰۷ - تایلند
تعداد حضور ایران	۱۲ دوره
بهترین رتبه کسب شده	مقام اول در سال ۲۰۰۹، ۲۰۱۵، ۲۰۱۶ و ۲۰۱۸
تعداد مدال	۱۰۲

مدال طلا	۲۸
مدال نقره	۴۰
مدال برنز	۳۲
دیپلم افتخار	۲

ایران در سال ۲۰۰۹ میزبان سومین دوره المپیاد جهانی نجوم و اختر فیزیک در شهر تهران بود.

- آمار کلی مدال آوری المپیادها

نوع مدال	آمار
طلا	۱۸۳
نقره	۳۴۹
برنز	۱۹۱
دیپلم افتخار	۲۵
جمع	۷۴۸

□ مقدمه

مرکز ملی پرورش استعداد‌های درخشان، متولی آموزش در حوزه نخبگان است. در شورای عالی انقلاب فرهنگی (۲۰ مهر ۱۳۹۷) اساسنامه هیئت امنایی شدن این مرکز و تبدیل شدنش به سازمان تصویب شد. این به معنای احیای سازمان ملی پرورش استعداد‌های درخشان (سمپاد) بعد از تبدیل شدنش به مرکز خواهد بود.^۱ در این چارچوب در مصاحبه پژوهشی با دکتر فاطمه مهاجرانی رئیس مرکز استعداد‌های درخشان و دانش پژوهان جوان، موضوع «المپیادهای علمی و چالش‌های آن» را با طرح سئوالات زیر مورد بررسی و واکاوی قرار دادیم:

۱- تعریف نخبه چیست؟

دکتر فاطمه مهاجرانی رئیس مرکز استعداد‌های درخشان و دانش پژوهان جوان: نخبه فردی است که در حوزه‌های علمی، مهارتی، فن‌آوری و سایر حوزه‌ها سرآمد از بقیه افراد باشد و این سرآمدی او به اثبات برسد. به عبارتی خبرگی، لزوماً کسب مقام نیست؛ بلکه احراز درجه نخبگی است. در این میان مرکز ملی پرورش استعداد‌های درخشان مجموعه‌ای است که به صورت مشخص به عنوان حوزه نخبگانی آموزش و پرورش باید به آن توجه ویژه کرد. مرکز استعداد‌های درخشان، چهار فعالیت ویژه را در راستای سیاست‌های نخبگانی آموزش و پرورش انجام می‌دهد:

1- مدارس استعداد‌های درخشان، مدارس سمپاد: که قدمت آن به سال‌های قبل از انقلاب برمی‌گردد. و بعد از انقلاب هم در سال ۱۳۶۶ دوباره سمپاد شکل می‌گیرد. 2- طرح ملی شهاب: به عنوان یکی از طرح‌های مهم و در راستای رویکرد تلفیق کار می‌کند. 3- المپیادهای علمی 4- جشنواره جوان خوارزمی.

۲- شاخص نخبگی چیست؟

دکتر فاطمه مهاجرانی رئیس مرکز استعداد‌های درخشان و دانش پژوهان جوان: شاخصی که توسط بنیاد ملی نخبگان برای نخبگی تعریف می‌شود دو عامل دارد: 1- صرفاً محدود به حوزه علمی نیست. بلکه در حوزه‌های هنری، ادبی، مهارتی، ورزشی، همه اینها شاخه‌های متنوعی است که نخبگی در آن قابل بحث و بررسی است. 2- صرفاً به یک نمره علمی هم نیست. باید در زمان‌های مختلف احراز شود تا این نخبگی به اثبات برسد. به صرف اینکه فرد یک بار رتبه یک کنکور شد؛ به معنی این نیست که تا ابد و همیشه نخبه است. بلکه این نخبگی را باید نگه دارد؛ با دادن مقالات علمی و کارهای علمی ویژه‌ای که انجام می‌دهد. همچنین باید با ایفای نقش، خودش نخبگی خودش را دائماً احراز کند.

۳- آیا استعداد‌های درخشان معادل نخبگی است؟

دکتر فاطمه مهاجرانی رئیس مرکز استعداد‌های درخشان و دانش پژوهان جوان: استعداد‌های درخشان آغاز تربیت نخبگانی است. معادل نخبگی نیست. لزوماً کسانی که استعداد درخشان هستند؛ نخبگان آینده نیستند. برخی از آنها نخبگان آینده هستند. برخی از کسانی که در سایر سیستم‌های آموزشی هستند جزء نخبگان هستند؛ لزوماً استعداد‌های درخشان مساوی با همه نخبگی نیست. علت اینکه رویدادی بنام جشنواره خوارزمی معرفی می‌شود؛ این است که استعداد درخشان توان پوشش همه اینها را ندارد؛ یا المپیادهای علمی همچنین توان پوشش همه فعالیت‌های نخبگانی را به تنهایی ندارد. ولی قسمت اعظم فرآیندهای نخبگانی آموزش و پرورش نزد حوزه استعداد درخشان است.

1 - فاطمه مهاجرانی: اکنون منظر طی روند ابلاغ اساسنامه هستیم که باید از سوی رئیس جمهور به وزیر آموزش و پرورش و از سوی وزیر به ما انجام شود. با رویکرد جدید که اساسنامه سازمان هم تصویب شده می‌توانیم روی مدیریت و نظارت بر مدارس، کیفیت بخشی و تقویت نیروی انسانی که از اساسی‌ترین چالش‌های ماست بهتر کار کنیم.

۴- پرورش نخبگان قبل و بعد از انقلاب چگونه قابل مقایسه است؟

دکتر فاطمه مهاجرانی رئیس مرکز استعداد‌های درخشان و دانش پژوهان جوان: قبل از انقلاب، در اواخر دهه 40 : مدارس ابتدایی هوشیار و بنیاد مدارس استعداد‌های درخشان، سپس تکمله آن با عنوان مدارس راهنمایی شکل گرفت. بعد از انقلاب: مدارس با حدود 960 دانش‌آموز (در زمان انقلاب) کارشان را ادامه دادند. بعد از مدتی ذیل حوزه استثنایی فعالیت می‌کرد؛ این کار شروع شده بود ولی نه گستردگی امروز را داشت و نه در حوزه المپیادها ورود داشتیم. پراکندگی مدارس استعداد‌های درخشان، دستاورد بعد از انقلاب است. ما قبل از انقلاب فقط در سه شهر تهران، مشهد و همدان مدارس استعداد درخشان داشتیم و در حال حاضر در 670 مدرسه ما 114 هزار دانش‌آموز داریم و نکته دیگر اینکه ما هرگز تا 1979 که انقلاب شکل گرفت به المپیادها نپیوستیم. لذا یکی از دستاوردهای جدی علمی پس از انقلاب، حوزه المپیادهای علمی است و دیگری جشنواره جوان خوارزمی است. در واقع در حوزه پرورش خلاقیت و حل مسائل محلی که دانش‌آموز آنها را احساس می‌کند. ما الان جشنواره جوان خوارزمی را داریم که هر ساله با حدود بیش از 30 طرح برتر، دانش‌آموزان معرفی می‌شوند و در هر سال حدود 8 هزار طرح دانش‌آموزی دریافت می‌شود. حدود 15 هزار دانش‌آموز درگیر جشنواره خوارزمی هستند. جشنواره خوارزمی رویکرد خلاقانه‌ای در حوزه نخبگانی است. و نخبگان هم جشنواره خوارزمی را به عنوان یک رویداد نخبگانی خوشبختانه شناخته‌اند. در حوزه پرورش استعداد‌های درخشان قبل از انقلاب: ما صرفاً مدرسه داشتیم که آنهم بسیار محدود بود. بعد از انقلاب: مدارس گسترش پیدا کرد. سایر رویدادها نظیر المپیاد و خوارزمی هم به آن اضافه شد. البته طرح شهاب چند سالی است که به صورت جدی اضافه شده است که طبیعتاً قبل از انقلاب چنین طرحی اصلاً وجود نداشت.

۵- پرورش نخبگان چه روندی را در کشور طی کرده است؟

دکتر فاطمه مهاجرانی رئیس مرکز استعداد‌های درخشان و دانش پژوهان جوان: در حوزه پرورش نخبگان در سال 1366: مدارس استعداد‌های درخشان با همت آقای دکتر اژه‌ای عضو هیئت علمی دانشگاه تهران، به عنوان مدارس رسمی دولتی معرفی شدند و از دو محل یعنی شورای وزیران، هیئت وزیران و شورای عالی انقلاب فرهنگی مصوبه می‌گیرند و رسمیت پیدا می‌کنند. سال 1366: ایران برای اولین بار به المپیاد ریاضی پیوست. ایران در المپیاد کوبا (1987) نیز شرکت کرد و یک مدال برنز آنجا کسب کرد. در طول این 33 دوره‌ای که ایران از 1366 (1987) تا به حال شرکت کرده است یک بار بهترین رتبه را کسب کرده است که در واقع مقام اول دنیا شده است. در سال 1377 (1998)، 96 مدال نقره، 45 مدال طلا و 43 مدال برنز و 4 بار هم دیپلم افتخار کسب کرده است. ما دو بار در المپیاد ریاضی اصطلاحاً نمره کامل را توانستیم کسب کنیم. مریم میرزا خانی و ایمان افتخاری دو نفر از کسانی بودند که پرچم ایران را به عنوان نمره کامل ریاضی در آزمون المپیاد ریاضی بالا بردند و به عنوان افتخار ملی ما هر دو تالی آنها شناخته می‌شوند. در المپیاد زیست‌شناسی، ایران در 1361 (1982)، به آن پیوست. کشور لهستان در 1967 به برگزاری المپیاد فیزیک اقدام کرد. ایران در سال 1368 (1989) به آن می‌پیوندد و در سال 1999، 2002 و 2004 رتبه‌های خیلی خوبی کسب می‌کند. رتبه دوم جهان را کسب می‌کند و 36 مدال طلا 58 نقره 35 برنز و 12 دیپلم افتخار حاصل زحمات فرزندان ماست. یک بار هم میزبانی را در سال 1386 (2007) در شهر اصفهان قبول می‌کند؛ میزبان المپیاد جهانی فیزیک می‌شود. المپیاد بعدی المپیاد کامپیوتر 1368 (1989) است؛ ایران در سال (1992) 1371 به آن می‌پیوندد. در 25 دوره که شرکت می‌کند در 2014 و 2016 مقام سوم جهان

1 - فاطمه مهاجرانی: دقت داشته باشید المپیاد ریاضی 1959 شکل می‌گیرد و ایران تا فاصله 1987 یعنی تا سال 1366 هرگز به آن نپیوسته بوده است. در سال 1366 اولین اعزام ایران صورت می‌گیرد. در این فاصله 20 سال قبل از انقلاب و بعد از آن یعنی در این 28 سال ایران اعزام نکرده بوده است اولین اعزام بعد از انقلاب بوده است. لذا به این خاطر است که با تاکید می‌گوییم المپیادهای علمی دستاورد بعد از انقلاب است.

را کسب می‌کند؛ در مجموع 100 مدال کسب می‌کند. 23 مدال طلا، 54 مدال نقره، 23 مدال برنز و یک دیپلم افتخار هم به عنوان دستاوردهای المپیک کامپوتر است. یک بار هم میزبانی را قبول می‌کند که در سال 1396 (2017) در تهران اتفاق می‌افتد. المپیک جهانی شیمی 1348 (1968) که ایران در سال 1993 به آن می‌پیوندد؛ 26 دوره شرکت می‌کند در سال 1995 و 1996 مقام‌های اول را کسب می‌کند.

آقای روزبه کیانی عنوان برنده مطلق را کسب می‌کند. ما دو واژه را در المپیادها داریم که خیلی واژگان مهمی هستند یکی برنده مطلق، کسی است که فاصله‌اش از بقیه برنده‌ها خیلی بالاتر است. روزبه کیانی برنده مطلق شد. فاصله‌اش از بقیه طلاها، نه فقط طلای اول شد که طلای مطلق شد خیلی فاصله‌اش با بقیه زیاد بود. و 35 مدال طلا، 46 نقره و 22 برنز و یک دیپلم افتخار هم دستاورد حضور فرزندان ماست؛ که من همینجا هم عرض کنم که تیم شیمی ما اخیراً در رتبه ششم جهان ایستاد و نسبت به سال گذشته 13 پله وضعیت آن بهبود پیدا کرد.

امسال ما همراه با کشورهای انگلستان و اوکراین در پله ششم جهان ایستادیم؛ البته معتقدیم که جایگاه ایران حتماً رتبه‌های اول تا سوم است؛ چون این شایستگی را از خودش نشان داده است. ولی به جهت هزینه‌های سنگین آزمایشگاهی که داریم؛ معمولاً بچه‌ها در این حوزه خیلی از اوقات دچار مشکل می‌شوند. شاید بپرسید چرا رتبه‌های المپیک ایران، پایین آمده نکته‌ای که در دیدار فرهنگیان، رهبر انقلاب هم تذکر داده‌اند. المپیک جهانی زیست‌شناسی 1369 (1990) شکل می‌گیرد؛ ایران 1378 (1999) به آن می‌پیوندد. 21 دوره حضور ایران است. ایران تا به حال سه بار در رتبه چهارم ایستاده است. 2009، 2013 و 2018 که در 2018 ما میزبان هم بودیم. و ارزشمندترین طلا را در 2018 کسب کردیم. در واقع چون این مدال‌های طلا موقعی که از بالا ردیف می‌شود تا پایین به ترتیب می‌آید؛ معمولاً اولین طلا پرارزش‌ترین طلا است. ما پرارزش‌ترین طلا را در سال گذشته که چهارمین طلای گذشته بود کسب کردیم. خانم پرمیدا سادات؛ پزشکی این مدال را بدست آورد. 10 مدال طلا، 46 نقره، 26 برنز و 4 دیپلم افتخار دستاورد حضور بچه‌های ما در المپیک جهانی زیست‌شناسی بوده است.

در المپیک جهانی نجوم؛ ما دو المپیک داریم یکی نجوم است و یکی اختر فیزیک است که دو المپیک جداگانه است. در سال 2007 ما میزبان نجوم و اختر فیزیک در شهر اصفهان بودیم. در سال 2003، ایران به نجوم و اختر فیزیک پیوسته است. 5 دوره تابحال ایران شرکت کرده است؛ تاکنون چندین بار رتبه اول جهان را کسب کردیم. در نجوم 2007 اول جهان شدیم؛ و سال گذشته که مسابقات نجوم و اختر فیزیک در چین برگزار شد. با 9 مدال طلا توانسته‌ایم رتبه اول جهان را کسب کنیم. از 9 اعزامی که از ایران داشتیم؛ ما توانستیم 9 مدال طلا را کسب کنیم. و این بیشترین دستاوردی بوده است که توانسته‌ایم حاصل کنیم. در واقع دو المپیک الان به هم چسبیده است. یکی نجوم و دیگری نجوم و اختر فیزیک که ما تا به حال چندین بار رتبه اول را کسب کردیم. 2007، 2009، 2015، 2016 و 2018، رتبه‌های برترمان بوده است. 28 مدال طلا، 40 نقره، 32 برنز و دو دیپلم افتخار را توانسته‌ایم کسب کنیم. **در مجموع 183 مدال طلا، 349 نقره، 191 برنز و 25 دیپلم افتخار حاصل حضور 33 ساله ایران، در المپیادهای علمی**

بوده که یکی از دستاوردهای پرارزش نظام آموزشی پس از انقلاب اسلامی است.

۶- در سطح ملی و دستگاهی برای پرورش نخبگان چه برنامه‌هایی داشته‌اید؟

دکتر فاطمه مهاجرانی رئیس مرکز استعداد‌های درخشان و دانش پژوهان جوان: در سطح ملی، سیاست‌گذار کلان (که طبیعتاً سیاست کلان کشور را مقام معظم رهبری ابلاغ می‌فرمایند) همیشه بر حوزه استعداد‌های درخشان تأکید خیلی مشخص و بارزی دارند. اما در سطح وزارتخانه‌ای معمولاً بحث‌هایی بر سر، بودن یا نبودن سمپاد شکل می‌گیرد. آیا سمپاد باشد یا سمپاد نباشد. در واقع موضوعی که در دی ماه 1396 مطرح شد؛ مبنی بر اینکه سمپاد نباشد ولی در نهایت هدف حذف سمپاد بود. سمپاد یک رشته

فعالیت را برای بچه‌ها تعریف می‌کند: از فعالیت‌های پژوهشی که از متوسطه اول شروع می‌شود و با ادامه پیدا کردن آن در متوسطه دوم، خروجی‌هایمان را به المپیادها می‌رسانیم.

۷- چرا المپیادها این قدر تهرانی شده است؟

دکتر فاطمه مهاجرانی رئیس مرکز استعداد‌های درخشان و دانش پژوهان جوان: یکی از دلایل این است که مدارس سمپاد کمرنگ شده‌اند. لذا جنجال بر سر اینکه سمپاد باشد یا نباشد؟ اینکه چگونه دانش آموز بگیرد معمولا موضوعی است که انرژی زیادی از دست اندرکاران استعداد‌های درخشان می‌گیرد. من نیز در این قضیه بی‌نصیب نبودم. از سال 1396 با عنوان آزمون‌های ورودی زائد که شکل آن به این صورت بود؛ اما محتوای قضیه، منجر به حذف سمپاد می‌شد درگیرش بودیم. اما در هر صورت با عنایت به نگاه ویژه رهبر انقلاب به استعداد‌های درخشان، مدارس سر جای خودشان هستند.

۸- چرا سازمان ملی استعداد‌های درخشان (سمپاد) تبدیل به مرکز شد؟

دکتر فاطمه مهاجرانی رئیس مرکز استعداد‌های درخشان و دانش پژوهان جوان: در سال 1389، مجموعه سمپاد و باشگاه دانش پژوهان جوان، در هم ادغام شد و مرکز ملی شد، وقتی مرکز ملی می‌شود تبعاتی دارد. هر کلمه باری پشت خودش دارد وقتی مرکز می‌شود استقلال تصمیم؛ استقلال مالی و استقلال نیروی انسانی ندارد. البته بودجه مجموعه، بودجه بدی نیست؛ به جهت اینکه نوع کارهای ما، کارهای حاکمیتی است. یعنی کشور نمی‌تواند به المپیک، تیم اعزام نکند. کارهای ما پیش می‌رود اما خیلی از اوقات بی کیفیت پیش می‌رود. وقتی ما مجموعه را روز به روز کوچک می‌کنیم؛ این اتفاقی است که حتما آسیب‌زا است.

۹- چرا المپیادها دچار افت رتبه شده است؟

دکتر فاطمه مهاجرانی رئیس مرکز استعداد‌های درخشان و دانش پژوهان جوان: سمپاد، حیات آرام و کاملی ندارد؛ یکی از دلایلی که المپیادها دچار افت رتبه شده‌اند؛ این است که این فرآیند خیلی طبیعی رشد پیدا نمی‌کند؛ ما بچه‌ها را در یک فضای دوپینگی و المپیاد قرار می‌دهیم. مدال می‌آورند اما آن جنگندگی لازم و به نوعی اصالتی که باید داشته باشند را برای اینکه من بروم برای کشورم و به هر طریق که شده مدال کسب کنم؛ خیلی از اوقات وجود ندارد. امروز، چنانچه این مشکلات حل نشود ما حتما وضع‌مان در این حوزه از آنچه که هست حتما دچار مشکل بیشتری خواهیم شد. همه ما در مقابل استعداد‌های کشور مسئول هستیم. ولی واقعیت این است که این کار بسیار بد و پرآسیب انجام می‌شود.

۱۰- چرا تنوع مدال‌ها را در حوزه شهرستان‌ها نداریم؟

دکتر فاطمه مهاجرانی رئیس مرکز استعداد‌های درخشان و دانش پژوهان جوان: علت اینکه ما نمی‌توانیم به اندازه کافی مثل سال‌های گذشته تنوع مدال‌ها را در حوزه‌های شهرستان‌ها داشته باشیم؛ این است که سمپاد آسیب دیده است. اگر بنا است آدم‌هایی تربیت شوند که در حوزه‌های علمی و حوزه‌های مدیریتی شایستگی کافی داشته باشند؛ باید برای آنها کار ویژه کنیم. این مدارس، مدارس ویژه هستند. دانش‌آموز با نیازهای ویژه، اصلا این مدارس در مجموعه متنوع مدارس قرار نمی‌گیرند. این فهم اشتباهی است که از سمپاد می‌شود؛ و لذا چون فهم اشتباه انجام می‌شود تصمیم‌گیری‌های اشتباه هم به دنبالش انجام می‌شود. سمپاد هدفش تربیت 2 درصد از جامعه است. طبق آن چیزی که علم به ما می‌گوید؛ 2 درصد از جامعه به جهت ضریب هوشی بالا نیازهای ویژه دارند. اگر به این 2 درصد توجه کافی نکنیم باید اینها را از جاهای مختلف (در خیلی از شهرستان‌ها از مغازه‌ای که بقالی می‌کند پیدا کنیم). کسانی که امکانات خوب ندارند و به سمت هوش سیاه سوق پیدا می‌کنند. و گناه این موضوع به عهده ما سیاستگذاران است که برای آنها بستر فراهم نکردیم. اگر بناست به آن سمت حرکت کنیم که بتوانیم اینها را در حوزه‌های مدیریتی سوق دهیم؛ که داریم این کار

را انجام می‌دهیم؛ بستری مثل المپیاد اقتصاد مدیریت، که در دستور کار مرکز است و انشاء الله از سال 98 کلید خواهد خورد و کار اجرایی خواهد شد. تاکیدم بر این است که اگر سمپاد آسیب ببیند جریان نخبگی کشور آسیب خواهد دید.

۱۱- تهدید جریان نخبگی چیست؟

دکتر فاطمه مهاجرانی رئیس مرکز استعدادهای درخشان و دانش پژوهان جوان: من این تهدید را برای جریان نخبگی ارزیابی می‌کنم که جریان نخبگی طبقاتی خواهد شد. به جهت اینکه تعداد زیادی از مدال‌آوران المپیادی ما امروز صرفاً از بچه‌های متمول هستند. این دقیقاً خلاف عدالت آموزشی است.

مقام معظم رهبری فرمودند که حتی یک استعداد هدر نرود. ما موجی از استعداد را جمع می‌کنیم بنام استعداد درخشان. ولی به جهت اینکه ساختار ایراد دارد نمی‌توانیم روی آن کار کنیم. ولی علی‌رغم همه مشکلات وظیفه‌مان است که تا جایی که می‌توانیم مسیر را هموار کنیم. لذا توسعه کار سوق‌ها به عنوان کارویژه‌های پژوهشی برای دانش‌آموزان استعداد درخشان، توسعه المپیادهای علمی به عنوان رویداد علمی که برای ما بسیار مهم است و باید حتماً توسعه‌اش بدهیم. توسعه در رشته‌های حقوق برای ما بسیار مهم است. جهانی کردن المپیاد ادبی ایران که باید پرچمدار ادبیات فارسی در دنیا باشد. و دنبال این هستیم که بتوانیم انجامش بدهیم. توسعه در رشته‌های جدید فن‌آورانه مثل نانو و سلول‌های بنیادی و توجه به کارویژه‌های پژوهشی جزء برنامه‌هایی است که بتوانیم آدم‌های علمی و مدیریتی داشته باشیم که بتوانند بیشتر به کشور کمک کنند.

۱۲- المپیادهای بیشتر تهرانی یا شهرستانی هستند؟

دکتر فاطمه مهاجرانی رئیس مرکز استعدادهای درخشان و دانش پژوهان جوان: در ده سال اول ما توزیع خیلی نرمال از همه مقاطع داشتیم؛ سمپاد در دهه اول فقط در مراکز استان مدرسه تاسیس می‌کرد؛ و لذا ما یک توزیع نرمال داشتیم؛ به نسبت مدارس مان هم مدال‌آور داشتیم. بیش از 80 درصد از مدال‌آوران 10 سال اول المپیاد، را از مراکز استعداد درخشان داریم. ولی این عدد هرچه جلو می‌رویم کمتر می‌شود. متأسفانه نسبت شهرستانی‌ها در آن دارد بدتر می‌شود. نقدینگی مردم دارد کم می‌شود. مدارس استعداد درخشان مدارس هستند که نصف شهریه مصوب غیرانتفاعی‌ها را دارند. مدارس ما به نوعی باید پول کیفیت بخشی‌شان را خودشان بدهند. خیلی از مدارس ما کارشان در سال گذشته را با 4 یا 6 نفر دنبال کردند. در دهه دوم المپیادها، به حدود 60 درصد رسید؛ امسال در دوره تابستان با کیفیت بخشی که انجام دادیم؛ سهم سمپاد در دوره تابستان 67 درصد شده است. منتهی تیمی که اعزام می‌شود مدال‌های طلای تابستان هستند. در واقع مدال‌های طلای تابستان مثلاً ریاضی 12 نفر، مدال طلا می‌شوند؛ 6 نفر از اینها در نهایت اعزام می‌شوند. متأسفانه المپیاد تهرانی شده است. و این خیلی اتفاق بدی است.

۱۳- مشوق‌های ورود بدون کنکور متعلق به چه المپیادهایی است؟

دکتر فاطمه مهاجرانی رئیس مرکز استعدادهای درخشان و دانش پژوهان جوان: مشوق‌های ورود بدون کنکور متعلق به المپیادهای ریاضی، فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی، کامپیوتر و نجوم و اختر فیزیک است. و برای سایر رشته‌های المپیادی که جدیداً راه اندازی می‌شود؛ مثل رشته جغرافیا، رشته سلول‌های بنیادی، رشته اقتصاد و مدیریت که می‌خواهد راه بیفتد. اتفاقاً ما خودمان با مشوق‌های بدون کنکور موافق نیستیم. مگر اینکه دانش‌آموز در رشته خودش درس بخواند. این نکته مهمی است. دانش‌آموز المپیاد ریاضی می‌رود مهندسی کامپیوتر می‌خواند که این نقض غرض است. دانش‌آموز اگر المپیاد ریاضی می‌رود. علی‌القاعده باید ریاضی بخواند.^۱ ما نمی‌گوییم لزوماً مشوق کنکور بدهند. ولی می‌تواند مشوق‌ها از جنس نرم‌افزاری، نه لزوماً پول، نه لزوماً کنکور، بلکه از جنس

1 - فاطمه مهاجرانی: ایمان افتخاری مدال المپیاد ریاضی را گرفت. ریاضی خواند؛ دکترای ریاضی پریستون را گرفت. استاد ریاضی هاروارد شد؛ بعد استاد ریاضی آی پی ام. (پژوهشگاه دانش‌های بنیادی) شد.

هویت‌سازی ویژه باشد؛ واقعا این کار انجام نمی‌شود. یعنی ما باید دانش‌آموزی تربیت کنیم که فکر کند نقش من در پیشبرد علم کشورم چه خواهد بود. این آن چیزی است که یک مقدار جای آن را خالی می‌بینیم.

□ کلام آخر

ساختار استعداد درخشان در داخل آموزش و پرورش باید اصلاح شود. چون این وضعیت حتما آسیب زنده است. ارتباط طبیعی و ارگانیک با سایر اجزاء این اکوسیستم- دانشگاه‌ها به صورت مشخص و پارک‌های علم و فن آوری به صورت ویژه- است. ما باید با پارک‌های علم و فن آوری در تماس باشیم. دانش‌آموز ما اگر طرحی را در جشنواره خوارزمی ارائه می‌دهد باید بتواند آن را تجاری‌سازی کند. در جشنواره خوارزمی 8 هزار طرح کشوری دریافت می‌کنیم. 30 طرح انتخاب می‌شود. دانش‌آموز، فقط در هفته پژوهش، تشویق می‌شود. اگر می‌خواهد نگاه نخبگانی اصلاح شود؛ باید تکه‌های این پازل درست به هم بچسبد. وقتی نگاه‌مان سیستمی نیست نمی‌توانیم به خروجی ارزشمندی برسیم. لذا ابتدا باید سازمان ملی پرورش نخبگان احیا شود. نکته دوم ارتباط با سایر بازیگران حوزه نخبگانی، و سیاست‌گذاری در راستای عدالت آموزشی است. وظیفه داریم کارهایی را انجام دهیم تا به سمت عدالت آموزشی حرکت کنیم. ما وظیفه داریم که تا می‌توانیم المپیادها را کیفی‌تر برگزار کنیم. المپیادها را گسترش بدهیم و پراکندگی جغرافیایی آن‌را زیاد کنیم. جالب است بدانید ترکیه که جمعیت تقریبا نزدیک به ما دارد؛ همیشه از ما زودتر به المپیادهای جهانی پیوسته است. در المپیاد ریاضی، کشور ترکیه از ما 9 سال زودتر پیوسته است.¹ ولی فقط 19 مدال طلا آورده است. ترکیه سال 1978 یعنی همان سالی که به المپیاد پیوست، به المپیاد شیمی نیز پیوسته است؛ ایران 1993 به المپیاد شیمی پیوسته است. کشور ما 35 مدال دارد اما کشور ترکیه، 13 مدال طلا دارد. معنای این اعداد، اقتدار علمی ایران است و ما وظیفه داریم در این مسیر گام برداریم.

1 - ترکیه در سال 1978، یک سال قبل از انقلاب به المپیاد ریاضی پیوسته است.